

עליו ולסבל העל שלקחם משום
שהיא מעץ החיים, שלא תלוי
ממנה זכות וחובה ולא שכר
וענש, שהם עץ הדעת טוב ורע.
וכל דור אינו פחות מששים
רבוא, שלטונה של אותה
הנשמה. והראיה לאדם, אם הדור
יהיה זכאי, אדם יקום לרשת
נשמה מצד של חסד, ויהיו
צדיקים מצד של חסד, ומטה
להם כלפי חסד, והדור הזה יהיו
בצלי חן וחסד.

ואם לא מתנהגים בדרגתם,
שהוא הממנה על הדור ופרנסו
שיהיו חסידים, הקדוש ברוך הוא
מעביר מהם את החסד, ומשליט
עליהם הגבורה, מדת הדין, לדון
אותם כפי מעשיהם, ולא כפי
הדרגה והמולד והמזל שלהם.
וסוד הדבר הזה רמוז לנו בהגדות
והדרשות, שבארוה, משלחי רגל
השור והחמור - אלו שני
המשיחים שעתידיים לבא
בדורות הללו. אם הדור הוא חיב,
מתקיים בהם משלחי רגל השור
והחמור.

ועוד למדנו בסוד זה דבר אחר
לסמך לו, בשגם הוא בשר.
ובארנו, בשגם - זה משה, שעתידי
היה לתת תורה בדור המבול,
אלא שהיו רשעים, והקדוש ברוך
הוא גנו אותה לצדיקים. אף כף
היתה מזמנת בת שבע לדור
מששת ימי בראשית, אלא
שאכלה פנה, ולמדנו שחטאי
האדם גורמים שלא יזכה לטובה
שמזמנת עליו מששת ימי
בראשית.

אף כף, דור טוב, מחלות רעות
שעתידות להיות, יש את מי
שמתרחק ממנו עד שמתקן
מעשיו, ומחזיר לו אבדתו. ויש
שמאבד אותו בחטאו ולא חוזר
לו לעולם, וזהי האבדה

על דילהון, בגין דאיהי מאילנא דחיי, דלא
תליא מנה זכות וחובה, לא אגרא ולא עונשא,
דאנון עץ הדעת טוב ורע. וכל דור לית הוא
פחות משתינ רבוא שלטנותא דהיהיא נשמתא.
ואחזי לאדם אם דרא יהא זכאה, בר נש יקום
למירת נשמתא מסטרא דחסד, ויהון זכאין
מסטרא דחסד, ומטה לון כלפי חסד, ודרא
דא יהון מארי חנא וחסדא.

ואי לא מתנהגין בדרגא דילהון דאיהו ממנא
על דרא ופרנסין דילה דיהון חסידין,
קודשא בריך הוא אעבר מנהון חסד, ושלטי
עליהו גבורה מדת הדין, למידן להו פפום
עובדיהו, ולא פפום דרגא ומולדא ומזלא
דילהון. ורזא דמלה דא קא רמיזא לן בהגדות
והדרשות, דאוקמוה (ישעיה לב ב) משלחי רגל השור
והחמור, אליו תרין משיחין דעתידין למיתי
בהני דרי. אם דרא איהו חיבא אתקנים בהון
משלחי רגל השור והחמור.

ועוד אוליפנא ברזא דא מלה אחרא לסמכא
לגבה (בראשית ו ג) בשגם הוא בשר.
ואוקימנא בשגם דא משה, דעתידיא הוה
למיהב אורייתא בדור המבול. אלא דהו
רשיעיא, וקודשא בריך הוא גניז ליה
לצדיקיא. אוף הכי מזמנא היתה בת שבע
לדוד מששת ימי בראשית, אלא שאכלה פנה,
ואוליפנא דחובין דבר נש, גרמין דלא יזכי
לטובה דמזמנא עלה למהוי מששת ימי
בראשית.

אוף הכי דרא טבא מרעין בישין דעתידין
למהוי. אית למאן דאתרחק מנה, עד
דמתקן עובדיו ואחזר ליה אבדה דילה. ואית
דאביד ליה בחובוי ולא אתחזר ליה לעולם.
והאי איהי אבדה דאתיאשו הבעלים ממנה,

שֶׁהִתְיַאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמְּנָה, וְזֶה שְׂזֻכָּה בְּמִצִּיאָה קְנָה אוֹתָהּ, אִם הַקָּדִים בָּהּ אֶת חֲבֵרוֹ. וְזֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵרָאֵה לְכָל הָעוֹלָם שֶׁשֶׁת אֲלָפֵי שָׁנִים וְאַחַד חֹרֵב, וְהֵרָאֵה שְׁבָכַל הָאֶלֶף הָרִאשׁוֹן שֶׁלְטוֹנוֹ הַחֹסֵד.

בְּאֵרֶף הַשְּׁנֵי שֶׁלְטוֹנוֹ גְּבוּרָה, שְׁדָרִים בְּשִׁפְתֵי דְרָגוֹת - גְּבוּרִים וְחֲסִידִים, וּבְאֵלֶף הַשְּׁלִישִׁי שֶׁלְטוֹנוֹ לִהְיוֹת דוֹרוֹ אֲנָשֵׁי אֱמֶת. הָאֶלֶף הַרְבִּיעִי שֶׁלְטוֹנוֹ נִצַּח, וְהָאֶלֶף הַחֲמִישִׁי שֶׁלְטוֹנוֹ הוֹד, וְהָיוּ עֲתִידִים לִהְיוֹת דוֹרוֹתָם נְבִיאִים.

הָאֵרֶף הַשְּׁשִׁי צָדִיק יְסוּד עוֹלָם. וְאִם חֹס וְשָׁלוֹם בְּמָקוֹם שֶׁדְרָגָתָם מְחִיבָת אוֹתָם לִהְיוֹת צָדִיקִים וְהֵם רְשָׁעִים, כְּאֵלוֹ הַעֲבִירוֹ עֲמוּד הַצָּדִיק יְסוּד עוֹלָם מִן הָעוֹלָם, וּמְחִזְרִים אֶת הָעוֹלָם לְתֵהוּ וְכֵהוּ, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם בְּמָקוֹם הַצָּדִיק סְמָאֵל הַרְשָׁע.

אֵיךְ כֵּן אִם הַדּוֹרוֹת שֶׁל נִצַּח וְהוֹד הֵם רְשָׁעִים בְּמָקוֹם נְבִיאֵי הָאֱמֶת - שׁוֹלְטִים נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר. וְאִם דוֹר שְׂאֵמֶת לֹא מְנַהֲיגִים בּוֹ בְּאֱמֶת - מְסַתְּלָקֵת מֵהֶם הָאֱמֶת, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם הַשֶּׁקֶר. וְאִם לְדוֹרוֹת הַגְּבוּרָה אֵין גְּבוּרָה עוֹמְדִים בְּפָרֶץ - מְסַתְּלָקֵת מֵהֶם הַגְּבוּרָה וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם זֵר. וְאַחַד יִרְדֵּף אֶלֶף וּשְׁנַיִם יִנְסוּ רַבָּה. וְאִם דוֹר שֶׁל חֲסִידִים לֹא מְתַנְהֵגִים בְּחֲסִידוֹת, שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם גִּזְלָן שְׂגוּל אוֹתָם.

וְזֶה שֶׁהֵרָאֵה לְאָדָם כָּל הַדּוֹרוֹת וְהַמְנַהֲיגִים שֶׁלָּהֶם. אִם זָכָאִים הַדּוֹרוֹת לְלַכֵּת אַחֲרֵיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַנְהֵג בָּהֶם בְּאוֹתָהּ מְדַרְגָּה טוֹבָה. וְאִם לֹא - מְתַנְהֵג אִתָּם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, בְּמְדַרְגָּה רָעָה. וּמִשׁוּם זֶה, (אֵיכָה ג) מְפִי עֲלִיזוֹן לֹא תִצָּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב. וּבְכֹל דוֹר נֹתֵן לָהֶם הַטּוֹב וְהָרַע

וְאֵיךְ דִּזְכָּה בְּמִצִּיאָה קְנָה לָהּ, אִי אֶקְדִים בָּהּ לְחֲבֵרָה. וְהֵאֵי אֵיךְ דְקוֹדֵשׂא בְּרִיךְ הוּא אֲחִזִּי לְכָל עֲלָמָא, שְׂתָא אֲלָפֵי שָׁנִין וְחַד חֹרֵב. וְאַחֲזִי דְבְכָל אֲלָף קְדָמָאָה שׁוֹלְטָנוּתָהּ חֹסֵד.

בְּאֵרֶף תְּנִינָא שׁוֹלְטָנוּתָהּ גְּבוּרָה דְרִין בְּתָרִין דְרָגִין גְּבוּרִים וְחֲסִידִים. וְאַלְף תְּלִיתָאָה שׁוֹלְטָנוּתָהּ לְמַהוּי דְרָא דִילָהּ אֲנָשֵׁי אֱמֶת. אֲלָף רְבִיעָאָה שׁוֹלְטָנוּתָהּ נִצַּח. וְאַלְף חֲמִישָׁאָה שׁוֹלְטָנוּתָהּ הוֹד, וְהָיוּ עֲתִידִים לְמַהוּי דְרִין דִּלְהוֹ נְבִיאִים.

אֲלָף שְׁתִיתָאָה צָדִיק יְסוּד עוֹלָם. וְאִם חֹס וְשָׁלוֹם בְּאֵתֵר דְדְרָגָא דִּילְהוֹן מְחִיב לִזְנוּ לְמַהוּי צָדִיקִים וְאֲנוּן רְשָׁעִים, כְּאֵלוֹ עֲבָרִין עֲמוּד צָדִיק יְסוּד עוֹלָם מְעֲלָמָא, וְחֲזָרִין עֲלָמָא לְתֵהוּ וְכֵהוּ, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהוּ בְּאֵתֵר דְצָדִיק, סְמָאֵל הַרְשָׁע.

אֵיךְ הֵכִי אִם דְרִין דְנִצַּח וְהוֹד רְשִׁיעֵינָא בְּאֵתֵר דְנְבִיאֵי הָאֱמֶת, שׁוֹלֵטִין נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר. וְאִם דְרָא דְאֱמֶת לֹא מְתַנְהֵגִין בֵּיהּ בְּאֱמֶת, אֲסַתְּלַק מְנִיחֵהוּ אֱמֶת וְשׁוֹלְטָא עֲלֵיהוּ שֶׁקֶר. וְאִם דְרִין דְגְבוּרָה לֹא גְבוּרָה עוֹמְדִים בְּפָרֶץ, אֲסַתְּלַק מְנִיחֵהוּ גְבוּרָה וְשׁוֹלֵט נּוֹכְרָאָה עֲלֵיהוּ, וְאַחַד יִרְדֵּף אֲלָף וּשְׁנַיִם יִנְסוּ רַבָּה. וְאִם דְרָא דְחֲסִידִים לֹא מְתַנְהֵגִי בְּחֲסִידוֹת. שׁוֹלֵט עֲלֵיהוּ גִזְלָן וְגִזְלֵל לִזְנוּ.

וְהֵאֵי אֵיךְ דְאֲחִזִּי לְאָדָם כָּל דְרִין וּפְרָנְסִין דִּילְהוֹן. אִם זָכִין דְרִין לְאֵתְנַהֲגָא אֲבַתְרִייהוּ, קְדָשׂא בְּרִיךְ הוּא מְתַנְהֵג בְּהוֹן בְּהוּא דְרָגָא טָבָא. וְאִם לֹא מְתַנְהֵג בְּהוֹן כְּפּוּם עוֹבְדִייהוּ בְּדְרָגָא בִישָׂא. וּבְגִין דָּא. (אֵיכָה ג)

מְפִי עֲלִיזוֹן לֹא תִצָּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב. וּבְכֹל דְרָא יְהִיב לִזְנוּ הַטּוֹב וְהָרַע כְּפּוּם דְרָגָא דְרָא. וְרָזָא דְמִלָּה (דְבָרִים ל טו) רָאֵה נְתַתִּי

לפי מדרגת הדור. וסוד הדבֿר - (דברים ד) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. וזהו שכתוב בתורה כל הדורות שיהיו עתידים להיות, אם זכו להתנהג.

והראיה לו פרנסים מצד של יצר הטוב, ופרנסים מצד של יצר הרע. אם זכו להנהיגה של פרנסים של יצר הטוב, מטה אותם כלפי חסד או גבורה, או אמת, או נביאים, או צדיק יסוד עולם, כפי השלטון של כל מדרגה. ואם מתנהגים בפרנסים רעים מצד של הרע, הקדוש ברוך הוא ידון אותם במדות רעות, בהפך של מדרגות טובות. וזהו שמראה להם פרנסים רשעים וצדיקים שבכל דור. ולא שנאמר שגזר הקדוש ברוך הוא על הדורות להיות צדיקים או רשעים.

מיד ששמע המנונה הקדושה ורבי יוסי דברים אלו, השתטחו לפניו אותו הזקן ואמרו, כעת התגלו דברים על ברוך. ולא נמצאה קשיה בעולם בשאלה זו. מיד עף אותו זקן. אמר המנונה הקדושה, ודאי אדם הראשון היה אותו זקן, שאין כמוהו בכל הבריות בחכמה, ואין מדרגה של בן אדם בעולם כמדרגתו, ונכי אידן שהוא קודם לכל הבריות. כך דמותו קודמת לכל הבריות.

(עכ"מ)

כך גם פן כנגדם למטה, שנים עשר שבטים עומדים סביב המשכן בגון הזה, כל אחד מהם במקום הראוי לו. וכנגד הדרגה הזו עשה שלמה למטה ים שעומד על שנים עשר בקר, שלשה פונים צפונה, ושלשה פונים דרום, ושלשה פונים

לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. והאי איהו דכתיב באורייתא. כל דרין דיהוון עתידים למהוי, אם זכו לאתנהגא. ואחזי ליה פרנסים מסטרא דיצר הטוב. ופרנסים מסטרא דיצר הרע. אי זכו לאתנהגא בפרנסין דיצר הטוב. מטה לון כלפי חסד, או גבורה, או אמת, או נביאים, או צדיק יסוד עולם, כפום שלטנותיה דכל דרגא, ואם מתנהגין בפרנסין בישיין מסטרא דרע, קדשא בריך הוא ידון לון במדות בישיין. בהפוכא דדרגין טבין. והאי איהו דאחזי לון פרנסים רשעים וצדיקים דכל דרא. ולא דאתמר דגזר קדשא בריך הוא על דרין למהוי צדיקים או רשעים.

מיד דשמע בוצינא קדישא ורבי יוסי מלין אלין. אשתטחו קמיה הההוא סבא, ואמרו פען אתגליין מלין על בירווא. ולא אשתפח קושיא בעלמא בהאי שאילתא, מיד פרח ההוא סבא, אמר בוצינא קדישא, ודאי אדם קדמאה הוה האי סבא, דלית פוותיה בכל בריין בחכמתא, ולית דרגא דבר נש בעלמא פדרגיה, (וכי חיבי) דאיהו אקדים לכל בריין. הכי דיוקניה אקדים לכל בריין. (עכ"מ).

כך גם פן לקבלהוון לתתא. י"ב שבטין קימין סתריי משפנא בהאי גוונא, פל חד מניהו בדוכתא דאתחזי ליה. ולקבל האי דרגא עבד שלמה לתתא ים עומד על שנים עשר בקר, שלשה פונים צפונה, ושלשה פונים דרום, וג' פונים מזרח, וג' פונים מערב. והאי דרגא לעלא, מאי טעמא אקרי ים.

ארא בגין דההוא צדיק דאמלי להאי ים, אקרי

מזרח, ושלשה פונים מערב. ומה הטעם נקראת הדרגה הזו למעלה ים?

ארא משום שהצדיק ההוא שממלא את הים הזה נקרא ים. זהו שכתוב ויקרא אלהים לאור